

Til: Klima- og miljødepartementet

23/5569 innspill til natur- og klimameldinger

Om NKF

NKF er en ideell organisasjon av, og for, norske kommunalteknikere. Foreningen er delt opp i fagfora for byggesak, bygg og eiendom, digital, plan & miljø og veg & park. NKF skal jobbe for å dele kunnskap og skape relasjoner på tvers av kommunegrensene.

Foreningen er demokratisk medlemsstyrt og har 338 kommuner som medlemmer. NKF dekker med det 99,5% av den norske befolkningen. Foreningen har totalt 600 virksomhetsmedlemmer som er opptatt av våre fagområder og deltar i kunnskapsdelingen for et bedre samfunn.

Over 1.000 kommunale enheter er aktive i foreningens regionale- og nasjonale fagnettverk. Foreningen har også 5.000 kurs-/konferansedeltakere hvert år. Kommuner, statlige aktører og andre deler og utvikler kunnskap på våre arenaer. I tillegg har vi to digitale plattformer for å støtte våre medlemmer i anskaffelser og kontroll av disse, for bedre drift og vedlikehold.

Naturmangfoldsbanken, en restriktiv arealpolitikk og infrastruktur for åpne og tilgjengelige data

Norske kommuner vil i kommende år møte en rekke utfordringer, bl.a. vil demografisammensetning og sentralisering møte klimakrise og nedbygging av natur.

Alt henger sammen. Dersom Norge skal fremme en bærekraftig og naturvennlig praksis i hele landet må vi se natur- og klimaområdet som et *tverrsektorielt satsingsområde*, der lover og forskrifter må harmoniseres på tvers av departementer og direktorater. NKF mener et tverrdepartementell hurtigarbeidende lovutvalg, med formål å finne en omforent lovutvikling som fremmer bærekraftig utvikling i tråd med naturavtalen, vil være en god start.

Norske kommuner står i førstelinjen i møte med klima- og miljøutfordringer med blant annet kommuneloven og plan- og bygningsloven som hjelpeverktøy.

Per i dag eksisterer det NKF kaller et "vekstparadoks" i norske kommuner. De fleste kommuner er avhengig av vekst for å kunne være økonomisk bærekraftige, da inntektssystemet premierer kommuner i vekst.

Mange distriktskommuner med høy andel av fritidsbebyggelse opplever netto fraflytting av fastboende, noe mange bøter på med stadig å avsette mer areal og natur til videre hytteutbygging. På samme tid anmoder statlige myndigheter stadig om å verne om natur og areal, og det er en økt forventning om at nedbygging av norsk natur må stoppes/redueres.

Et av områdene der klima/energi og natur havner i konflikt med hverandre er når kommuner setter av store arealer til utbygging av solcelleparker. NKF mener at vi må strebe etter å utnytte grå arealer og offentlige bygninger osv. til energiformål som solceller og vindmøller. Foreningen registrerer også at det allerede foregår flere spennende prosjekter omkring solcelleproduksjon og landbruk.

Et harmonisert lovverk og gode rammebetingelser er nødvendig i møtet med fremtidens klimautfordringer, naturbevaring og energibehov.

NKF foreslår tre fokusområder som del av løsningen på både klima- og naturkrisen:

Naturmangfoldsbanken, en restriktiv arealpolitikk og infrastruktur for åpne og tilgjengelige data.

Naturmangfoldsbanken

I Naturavtalen presiseres at det at myndigheter skal stimulere til felles innsats. Slik NKF ser det vil en "Naturmangfoldsbank" svare ut en slik felles innsats for naturen.

Husbanken har siden 1946 sammen med kommuner og private sørget for bolig til de som trenger det mest. Fordi Husbanken ikke har flere formål og hensyn, har de holdt fast ved den ene oppgaven om å bistå norske kommuner i arbeidet med å oppfylle retten mennesker har til et sted å bo (sosialtjenesteloven og loven om kommunale helse- og omsorgstjenester).

Dagens intensivering for vern av natur og naturmangfoldsarbeid utlyses gjennom et knippe støtteordninger som forvaltes av Miljødirektoratet m.fl. (Tabell fra vedtatt statsbudsjett for 2024 under):

1420	Miljødirektoratet		
32	Statlige erverv, vern av naturområder	366 265	815 265 (+449 000)
60	Tilskudd til ivaretagelse av naturmangfold i kommuneplanlegging	3 226	53 226 (+50 000)
61	Tilskudd til klimatilpasning og klimatilpasning	163 800	283 800 (+120 000)
75	Utbetaling for vrakpant til kjøretøy og tilskudd til kassering av fritidsbåter	466 350	416 350 (-50 000)
78	Friluftslivsformål	205 896	210 896 (+5 000)
80	Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur	144 942	165 942 (+21 000)
85	Besøkssenter for natur og verdensarv	107 135	112 135 (+5 000)

Disse midlene vedtas endelig først i statsbudsjettet i desember måned, og flere av dem har søknadsfrist i midten av januar. NKF mener at det er en lite forutsigbar løsning for kommunene, og det blir derfor en lite helhetlig løsning på naturproblemet.

NKF ønsker derfor å foreslå at en supplerende støtteordning gjennom Naturmangfoldsbanken. Det vil være en mer forutsigbar ordning og på den måten gi større sikkerhet/sjans for måloppnåelse.

Det bør også utredes om ikke Oljefondet bør være innskuddspartner til kapital. Kapitalen kan utgjøre en prosentsats av oljefondet som norske kommuner låne rentefritt, med formål om å ikke å bygge ned naturen.

Oljefondets penger vil da gå med på å ta vare på naturen til fremtidige generasjoner. Vi må definere naturen som en del av vår felles formue, og på samme måte som pengene i fondet, sikre en avkastning på naturen.

Ved å se til Husbank-modellen når vi skal verne, bevare og gjenopprette norsk natur, stimulerer vi også til samarbeid mellom offentlig og private aktører noe som i seg selv øker sjansen for innovasjon og nyteknisk. Samtidig vil dette i større grad sørge for at kommuner kan opprettholde sitt lovpålagte tjenestetilbud uten å måtte ty til nedbygging av natur og naturmangfold.

Urørt natur har ingen utpreget kommersiell verdi før den avsettes til utbyggingsformål, og det er på tide at denne oppfatningen endres. Dersom vi skal nå målene i naturavtalen mener NKF også at kommuner som lar være å omregulere urørt mark til bolig- og næringsformål må belønnes for nettopp dette.

Restriktiv nasjonal arealpolitikk

Slik NKF forstår det er formålet med naturavtalen å påskynde, muliggjøre og oppildne til å stanse og reversere tapet av naturmangfold. Klimautvalget skriver også i sine hovedanbefalinger at bindende nasjonale rammer er nødvendig for å begrense nedbygging av natur, i vesentlig grad. For å nå dette målet mener NKF at vi er nødt til å utforske andre modeller og strukturer enn i dag.

I den norske styringsmodellen står den kommunale selvråderetten sterkt, og den er også hjemlet i kommuneloven.

Til tross for dette mener NKF likevel at det må legges strenge føringer for nasjonal areal-, miljø- og klimapolitikk. Det må nå gås langt for å hindre ytterligere nedbygging av natur. Til dette trenger kommunene enda tydeligere føringer, i tillegg til nye og tilpassede økonomiske intensiver.

I NKF's innspill til hvordan Norge skal etterleve Naturavtalen av 2022 foreslo NKF at plan- og bygningsloven må styrkes, og at det i loven må gis større rom for raskere (hurtig) behandling av utviklingsplaner som ikke går på bekostning av uberørt natur. NKF foreslo derfor at følgende ble utredet og tatt inn i loven:

- *Hvordan kan lov og forskrift styrkes med bestemmelser for bevaring av natur og miljø?*
- *Hvordan kan lov og forskrift sørge for at tilrettelegging for ombygging og rehabilitering foretrekkes fremfor nybygging?*
- *Hvordan kan lov og forskrift styrkes for å bidra til at areal og bygningsdeler som er ikke er i "bruk", f.eks. tak og fasader, lettere kan tilgjengeliggjøres for lokal kraft(energi?)/produksjon og energieffektivisering?*
- *Hvordan kan loven styrkes for å sikre hensiktsmessig gjenbruk der det tas ut masser og rives, og at det blir krav til å sette alt «avfall» i en sirkulær modell?*
- *Hvordan kan lov og forskrift enklere tilgjengeliggjøre midlertidig areal for å løse utfordringer med deponi når det er ombruk, rehabiliteringsprosjekter og ved snøfall.*
- *Hvordan kan lov stille krav om tidlig samhandling mellom arealplan, planforslag, reguleringsplaner, og samhandling med kommuneloven, for å ansvarliggjøre politikere enda tidligere i større planprosesser som vil være i konflikt/strid med miljø-/klimaforpliktelser Norge har signert på.*
- *Teknisk forskrift må oppdateres slik at den ivaretar de nye ambisjonene.*

Åpne, tilgjengelige data oppnår vi gjennom å etablere et felles digitalt økosystem

Vi må ha tall og åpne tilgjengelige data for å vite hva vi gjør, og hva som virker. Det digitale økosystemet må på plass for mer en plan- og byggesaker. Det må også på plass for bygg, eiendom, samferdsel og natur.

Bygg, eiendom og samferdsel er vesentlige innsatsfaktorer i nedbygging av natur og reduksjon av utslipp. Det er i dag en rekke lover som hindrer oss i bruk av data for eksempel å få bedre løsninger for gjenbruk og ombruk, beslutningsunderlag for utslipp for ulike alternative løsninger, for å nevne to konkrete tiltak.

Det må på opprettes et felles digitale økosystem, hvor rollene mellom det statlige, det kommunale og det private er beskrevet. I dette økosystemet må vi sammen utvikle, prøve, feile og finne gode løsninger. Løsninger som sikrer dataflyt og data som vi kan styre etter i gode, operative systemer.

Et slikt økosystem eies ikke av en i staten, men av alle. Vi har fått til Altinn og fellestjenester bygg. Nå trenger vi felles økosystemer for flere fagområder.

Svar på 9 spørsmål

1. Når vi i 2050 har nådd natur- og klimamål, hva er de tre viktigste grepene som ble gjort i dag for å komme dit?

- En restriktiv nasjonal arealpolitikk
- Naturmangfoldsbanken
- Felles økosystem for data

2. Hvilke viktige rammer og hensyn må de to meldingene ha med seg fra ditt ståsted?

Alt henger sammen med alt. Det er viktig at natur- og klimapolitikk sees som en tverrfaglig oppgave og at stortingsmeldingene peker på konkrete løsningsforslag om organiseringen av arbeidet med politikktutvikling, lov- og forskriftsarbeid.

3. Arealbruksendringer er en stor utfordring både for natur og klima. Hva bør meldingene legge frem for å sikre at arealbruken fremover bidrar til at vi når natur- og klimamålene?

- En forventning om en restriktiv arealpolitikk
- En forventning om et harmonisert klima- og naturlovverk
- En Naturmangfoldsbank som sørger for at natur bevares og gjenoppbygges

4. Internasjonalt samarbeid er nødvendig og viktig for å løse klima- og naturkrise. Hvordan kan internasjonalt samarbeid styrkes på klima- og naturområdet i årene fremover?

5. Naturavtalen er et rammeverk for alle. Hvordan kan vi sikre at alle samfunnsaktører og hele myndighetsapparatet i denne regionen tar sin del av ansvaret for å gjennomføre naturavtalen og stanse tapet av natur innen 2030?

Gjennom tydelige forventninger, føringer og lovverk som gir eierskap til målet på alle nivåer.

6. Hva trenger kommuner, næringsliv og andre av kunnskap og virkemidler for å ivareta naturen bedre i denne regionen?

- Tydelig og forutsigbart lovverk
- Tydelige statlige prioriteringer
- Sterke kompetansehuber med tydelige mål om kompetansedeling
- Digitalt økosystem og standardiserte data for bygg, eiendom og samferdsel.
- En Naturmangfoldsbank

7. Hvilke andre grep enn vern kan vi ta for å sikre langsiktig beskyttelse og bevaring av viktige naturområder (jamfør mål 3 i naturavtalen)?

- En naturmangfoldsbank
- Restriktiv arealpolitikk

8. Med utgangspunkt i 2050-utvalgets hovedanbefalinger (se lenke), hva bør klimameldingen prioritere å følge opp, sett fra ditt ståsted? [Lenke til NOU](#)

- . . . arealpolitikken må begrense tap av natur og bidra til bevaring av naturens karbonlagre
- . . . det må være en bred tilnærming til virkemiddelbruk hvor juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler benyttes

9. Hvordan legge til rette for en rettferdig omstilling til lavutslippssamfunnet, og hvordan bør en klimapolitikk som når klimamålene innrettes slik at den har legitimitet og aksept i samfunnet?

- Lover med forskrifter må bidra til rettferdighet, og rettferdigheten for hvem må innarbeides i kunnskapsgrunnlagene. Naturen har en liten og tynn stemme opp mot pengene og kommunenes etablerte utviklingstakt og rolle. For å sikre at naturen blir hørt og tatt vare på, må lov og forskrift regulere dette fra nasjonalt hold, og Stortinget som vår lovgivende forsamling må ha ansvaret for utforming og regulering.
- Tydelige statlige prioriteringer med virkemidler kan omfordele virkemidler, så det kommer alle til gode. Kunnskapsgrunnlaget må ta frem og vurdere etablerte virkemidler med suksess, som for eksempel Husbanken, som er vår inspirasjon til Naturmangfoldsbanken. Også virkemidler som vi mener ikke har gitt ønsket effekt, som kunnskap og kompetanse om energieffektiviseringstiltak, må evalueres og være til inspirasjon i kunnskapsgrunnlagene.
- Digitalt økosystem og standardiserte data for bygg, eiendom, samferdsel og natur som sikrer innsikt og gjenbruk av data og data som synes i dashbord for ulike brukergrupper.
- Penger som brukes og penger som spares må fordeles etter gevinstrealiseringsmodeller. Det bør utredes gevinstrealiseringsmodeller for bevaring av natur og reduksjon av klimautslipp, og modellene må være tilgjengelig for alle og forvaltes av en fellesskapsmodell hvor alle kan bli hørt i prosessen, med valg av innsatsfaktorer og tidshorisonter for beregninger av gevinster for samfunnet, og ikke for det enkelte tiltak. Modellene bør med fordel kunne brukes inn i Grønn bok og forvaltning bør være hos Finansdepartementet.

Oslo, 5. februar
Kirsti Kierulf
Administrerende direktør
Norsk Kommunalteknisk Forening
[Digitalt signert]